

tentis excommunicat. quicunque, et Goffred, licet Rom. contrarium dica. Secundum autem leges, qui in civitate data opera incendium fecerit, si sit humilis, subjicitur bestiis; si sit in aliquo gradu, decapitatur, vel in insulam relegatur. *ff. de incend. ruin. naufrag. l. fin.* Qui vero alibi, ut in vilis vel castris remissis, ibidem aedes positas combuste- rit, si hoc dolo fecerit, comburitur. Et hoc intel- ligendum secundum Hostiens. si sit humilis. Si autem hoc ex sua negligentia contigerit, resarciet damnum, vel si minus idoneus sit, parum leviter castigetur. Et nomine aedium omne aedificium con- tinetur, ut ibidem dicitur. *l. qui aedes.*

Quadragesimus primus est, quod qui dederit vel acceperit communionem ab haeretico, at nescit hoc esse prohibitum ab Ecclesia, et postea in- telligit, poeniteat uno anno. Si autem scivit et neglexit, poeniteat decem annis, vel secundum quosdam septem, vel secundum alios quinque. Qui vero permitit haereticum Missam celebrare in Ecclesia catholica per ignorantiam juris, poeniteat quadraginta diebus. Si pro reverentia ejus, per annum poeniteat. Si pro damnatione Ecclesiae cat- holicae, et pro consuetudine Romanorum, projec- iatur ab Ecclesia sicut haereticus, si sit impeni- tens: alioquin poeniteat decem annis. Si autem relictus Ecclesia ad haereticos transierit, et alios ad hoc induxit, poeniteat duodecim annis, tribus extra Ecclesiam, septem inter audientes, duobus extra communionem: et sic duodecimo anno communionem sive oblationem percipiat. *24, q. 4.* *Si quis dederit.*

Quadragesimus secundus est, quod patronus, qui res Ecclesiae dilapidat, uno anno poeniteat. *16, q. c. 2. Filiis.*

Quadragesimus tertius est, quod qui domum suam magici et incanctoribus lustrat, vel aliud facit, et qui ei hoc consultit, annis quinque poeniteat. *16 q. 5. Qui divinatores, et cap. non licet.*

Quadragesimus quartus est, quod qui pacem cum proximo suo non facere jurat, anno uno poeniteat, et ad pacem redeat. *22, q. 2. Sacra- mento.*

Quadragesimus quintus est, quod pro perjurio, adulterio, homicidio datur pro poenitentia regu- lariter septem anni, et similiter pro fornicatione: licet non ita, ut aspera poenitentia injungatur. *22, q. 1. Prædicandum 33, q. 4. Hoc ipsum. et § seq.*

Quadragesimus sextus est, quod qui scienter rebaptizatur, septem annis poeniteat, et feria quar- ta et sexta in pane et aqua jejunado tres Quadragesimas faciat, et hoc si fecit pro haeresi introdu- cenda. Si autem pro munditia, id est, pro salute corporis obtinenda, ut *extra de apost. capitulo. 2, tribus annis poeniteat, de consecr. dist. 4. qui bis, et talis, qui bis baptizatur, vel confirmatur, fit de foro Ecclesiae, cogitur fieri irregularis. dist. 84, dictum est.* De pena autem talium habetur de conser. dist. 4. cos. Cujus capituli sententiam præter- mitto gratia brevitatis.

Quadragesimus septimus est, quod qui uxorem

adulteram cognoscit, antequam poeniteat, tres ann. poeniteat. *21, q. 2. Si quis.* Qui vero cognoscit eam poenitentem ante poenitentiam peractam, poeniteat duobus annis. *Eadem quest. Si quis primo.* Quo- modo vero poenitentia injungenda sit mulieri partum alterius supponenti, vel etiam de non suo vi- ro concipienti, habetur *extra de penitent. remiss. officii.*

Ad regulas igitur praedictas inspicio potest studiosus indigator procedere ad poenitentias pro diversis criminibus secundum canones imponen- das: et ex causa consideratis, circumstantiis, ut dictum est supra, moderari poterit eas. Et licet ab ipso omnes circumstantiae sint diligenter attenden- dae, principaliter tamen qualitates personae, et pre- cipue utrum sit persona obnoxia alicui aliquo vinculo servitutis. Nam circa tales personas cavere debet pro posse Presbyter, ne talem poenitentiam eis imponat, per quam illis, quibus sunt astrictae, prejudicium fiat, maxime circa conjugatos, unde si servus sit, et timori peccaverit, obediens domino suo in atrocibus, est mitius puniendus. *22, quæstione 5, Qui compulsus; obdare tamen non tenebatur in talibus. 11. quæstione 3. Si dominus.* Si autem voluntarie peccaverit, corpore puniatur, etiam acerius, quam aliis. *24 quæstione 1, Qui contra pacem.* Nec est servo injungenda peregrinatio, per quam dominus ejus, qui non est in culpa, illius servitio defraudeatur. *Extra de sentent. excom- munic. relatum.* Si vero liber sit, tota poenitentia canonis, si potest facere, debet imponi. *16. quæstione 1, Sacerdos poenitentiam.* Sed ex causa pot- rit eam Presbyter moderari.

Considerandum etiam erit, utrum sit persona nova in fide: quia novis in fide minor debet etiam poenitentia imponi. *extra de penitent. et remiss. Deus qui.* Et similiter considerandæ erunt aliae per- sonarum circumstantiae, de quibus ad præsens, su- persedeo gratia brevitatibus.

Sciendum autem, quod in foro poenitentiali di- cuntur legitima feria secunda, quarta, et sexta. *distinctione 81, Presbyter. de consecrat. distinctione 3, Jejunia.* Aliqui tamen, ut dicit Rom. pro se- cunda feria ponunt Sabbatum.

Insuper notandum est, quod si poenitentiam in pane et aqua imponatur non habenti panem, po- test loco panis leguminibus et pisces vesci: et etiam aliis, si necessitas illud requirat. *Extra de penitent. et remiss. licet, in text. et gloss. alias non licet.*

Notandum etiam, secundum Joannem, si poenitentia sit imposta a canone, liberatur quis a jeju- nio dando denarium, vel legendu Psalterium pro- pria auctoritate. Innocentius vero dicit, quod jejunia necessaria, ut quatuor temporum, et hu- jusmodi, non possunt redimi, nisi subsit rationa- bilis causa; voluntaria vero redimi possunt etiam sine auctoritate superiorum.

Ad hoc etiam nota, quod, ubi imponitur poenitentia aliquot annorum sive Quadragesimarum, nec additur quomodo quis debet poenitere, hoc

relinquit arbitrio Presbyteri, cum poenitentiae sint arbitriæ, ut dictum est supra. Ipse enim Presbyter arbitrabitur eam per ferias legitimas faciendam, secundum canones. *50 distinct. de his clericis. extra. de hom. cap. 2,* et in multis aliis juribus. Et sic intelligunt illud, *extra. de accus. accusasti, et de spons. dilectus et similia.*

CÁNONES DE LOS APÓSTOLES. Son unos cánones formados en los primeros siglos de la Iglesia, falsamente atribuidos a los apóstoles.

Ya no se duda entre los críticos el que estos cánones no pertenezcan a los apóstoles, pues a ser así se hubieran incluido en el cánón de los libros sagrados, lo que nunca ha sucedido.

Eusebio, San Gerónimo y otros muchos escritores antiguos que indagaron diligentemente todas las obras de los apóstoles, nunca hacen mención de estos cánones. Además de que contienen doctrinas que no se agitaron en tiempo de los apóstoles, por lo que está establecido como cosa indudable entre los críticos que estos cánones no fueron hechos por los apóstoles, sino por los obispos reunidos en los sinodos de los tres primeros siglos, y por las personas piadosas que en aquellos tiempos tan próximos a los apóstoles, se llamaban varones apostólicos (1), así como ahora llamamos padres apostólicos a los que vivieron mas inmediatos a los apóstoles; pero de todos modos por la antigüedad de estos cánones y por contener la disciplina de la Iglesia de los primeros siglos, merecen que los insertemos en este Diccionario, y al mismo tiempo para que pueda formarse una idea más completa de ellos, y se comparen con algunas disposiciones de los primeros concilios generales que están en armonía con estos cánones llamados apostólicos, y que son los siguientes, insertos también en el Corpus juris canonici.

I. *Episcopus a duabus aut tribus Episcopis or- dinatur.*

II. *Presbyter ab uno Episcopo ordinatur: item Diaconus, et reliqui Clerici.*

III. *Si quis Episcopus aut Presbyter præter ordinationem Domini, quam de sacerdotio instituit, alia quæpiam, puta aut mel, aut lac, aut pro vino siceram aut confecta quedam, aut aves, aut aliqua animalia, aut legumina si pra altare obtulerit, ut qui contra ordinationem Domini faciat, deponitur: excepto novo frumento, et uva opportuno tempore.* Præterea licitum non est aliud quidpiam admo- vere ad altare, quam oleo in candelabrum et incensum oblationis tempore.

IV. *Omnium allorum pomorum primitiae Epis- copo et Presbyteris domum mittuntur, non super altare.* Manifestum est autem, quod Episcopus et Presbyteri inter Diaconos et reliquos Clericos eas dividunt.

V. *Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus uxorem suam prætextu religionis non abjiciat: si*

abjicit, segregatur a communione: si perseverat, deponitur.

VI. *Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus saeculares curas non suscipiat: alioquin depo- nitur.*

VII. *Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Dia- conus sanctum diem Paschæ ante vernum æqui- noctium cum Judeis celebraverit, deponitur.*

VIII. *Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Dia- conus, aut quicunque ex Sacerdotali consortio, oblatione facta, non communicaverit, causam dia- catur. Et si bona ratione subnixa sit, veniam pro- meretur. Sin minus dixerit, a communione exclu- ditur, tanquam qui populo auctoř offendit, mota contra eum suspicione, qui obtulit.*

IX. *Quiunque fideles Ecclesiam ingrediuntur, et Scripturas audiunt, neque apud preces et san- ctam communionem permanent; eos tanquam qui ordinis in Ecclesiam perturbationem inducent, a communione arceri oportet.*

X. *Si quis cum excommunicato, licet in domo, preces conjunxerit, iste communione privetur.*

XI. *Si quis cum deposito Clerico, ut cum Cle- rico, preces conjunxerit, deponatur et ipse.*

XII. *Si quis Clericus, aut Laicus a communione segregatis, seu nondum in communione receptus ad aliam profectus civitatem, sine commendatione litteris receptus fuerit, a communione excluditur tam qui recipit, quam qui receptus est. Si excom- municatus fuerit, in longius illo tempus excom- municatio protenditur.*

XIII. *Episcopo, qui parochiam suam dereliquerit, alteri insilire nefas esto, licet a pluribus ad hæc compellatur: nisi rationabilis aliqua causa subsit, quæ hoc ipsum facere vi adigat, nempe quod pluris lucri et utilitatis his, qui illuc constituti sunt, verbo pietatis conferre possit: neque hoc tamen a seipso, sed multorum Episcoporum judicio, et exhortatione maxima.*

XIV. *Si quis Presbyter, aut Diaconus aut qui- cunque landem de Clericorum consortio, relictus parochia sua, in aliam concesserit, et omnino transmigratione facta præter voluntatem sui Epis- copi in alia parochia moram traxerit; hunc jube- mus, ne porro in ministerio publico sit Ecclesiae, maxime si accersente ipsum Episcopo ejus redire contemnat, perverso illuc ordine perseverans: ut Laicus tamen ibi locorum in communionem ad- mittetur.*

XV. *Quod si Episcopus, ad quem accesserint, pro nihilo reputata vacationis a ministerio Eccle- siastico poena, quæ contra eos definita est, ipsos ut Clericos suscepit, a communione excluditur, ut perversi ordinis magister.*

XVI. *Qui post baptismum duabus implicitus fuit nuptiis, aut concubinam habuit; si Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, aut denique in con- sortio Sacerdotali esse non potest.*

XVII. *Qui viduam duxit, aut divorcio separata- em a viro, aut meretricem, aut ancillam, aut aliquam, quæ publicis mancipiis sit spectaculus; Episco-*

(1) Tert. de Prescript. cap. 32.

pus, Presbyter, aut Diaconus, aut denique ex consortio Sacerdotali esse non potest.

XVIII. Qui duas sorores duxit, aut consobrinam, Clericus esse non potest.

XIX. Clericus, qui fidejussiones dat, deponitur.

XX. Si quis humana violentia eunuchus factus est, aut in persecutione amputata ei sunt virilia, aut ita natus fuit, et dignus est; efficitur Episcopus.

XXI. Qui sibi ipsi virilia amputavit; Clericus non efficitur: sui enim ipsius homicida est, et inimicus creationi Dei.

XXII. Si quis, cum Clericus esset, virilia sibi ipsi amputaverit, deponitur; homicida etenim sui ipsius est.

XXIII. Laicus, qui seipsum mutilavit, per tres annos a communione ejicitur: puta quia ipse vitæ suæ posuit insidias.

XXIV. Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus in fornicatione, aut perjurio, aut furto deprehensus, deponitur: non tamen a communione excluditur. Dicit enim Scriptura: Bis de eodem delicto vindictam non exiges. Eadem conditioni consummatis et reliqui Clerici subduntur.

XXV. Ex his, qui cœlibes in Clerum pervenirent, jubemus, ut Lectores tantum et Cantores (si velint) nuptias contrahant.

XXVI. Episcopum, aut Presbyterum, aut Diaconum, qui vel fideles delinquentes, vel infideles injuriam inferentes percudit, et terrorem ipsis per hujus modi vult incutere; deponi præcipimus. Nusquam enim Dominus hoc nos docuit. Imo vero contra, cum ipse percuteretur, non repercutiebat: cum lacesseretur convitiis, non regerebat convitum: cum pateretur, non comminabatur.

XXVII. Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, ob certa crimina juste depositus, attingere ministerium, quod aliquando tractaverat, præsumperit, omnino hic ab Ecclesia absconditur.

XXVIII. Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, pecuniae interventu, hanc dignitatem nactus fuerit, deponitur tam ipse, quam qui eum ordinavit, et omnino a communione absconditur, quemadmodum Simon magus a S. Petro.

XXIX. Si quis Episcopus sæcularium magistratum familiaritate usus, per ipsis Ecclesiam nactus fuerit, deponitur: segregantur quoque a communione, quicunque cum ipso communionem habent.

XXX. Si quis Presbyter, proprium aspernatus Episcopum, scōsum conventicula egerit, et altare erexerit, cum de nullo crimen Episcopum in pietate ac justitia condemnari deponitur, quasi qui Principatum ambiat: tyrannus enim est. Consimiliter et reliqui Clerici, qui suum illi calculum apponunt. Laici vero a communione segregantur. Atque haec post unam, et item alteram, ac tertiam Episcopi exhortatione fiunt.

XXXI. Si quis Presbyter, aut Diaconus per Episcopum a communione exclusus sit, hunc ne-

utiquam ab alio fas esto suscipi, quam ab eo, qui ipsum a communione exclusit: nisi forte fortuna Episcopus, qui ipsum a communione segregavit, defunctus sit.

XXXII. Nemo peregrinorum Episcoporum, aut Presbyterorum, aut Diaconorum sine commendatiis suscipitur litteris: et si eas obtulerit, attenuus in disquisitionem vocatur. Et quidem si prædicatores pietatis fuerint, suscipiuntur: sin minus, ubi necessaria ipsis suppeditaveritis, ad communione et ulteriore ipsos consuetudinem non admittite: multa enim per obreptionem fiunt.

XXXIII. Cujusque gentis Episcopos oportet scire, quinam inter ipsis primus sit, habereque ipsum quodammodo pro capite, neque sine illius voluntate quicquam agere insolitus: illa autem sola quemque pro se tractare, quæ ad parochiam ejus, et loca ipsi subditæ attinent. Sed neque in illa citra omnium voluntatem aliquid facito. Ita enim concordia erit, et Deus glorificabitur per Dominum in Sancto Spiritu.

XXXIV. Episcopus extra terminos suos in civitatibus et regionibus sibi non subjectis ordinationes facere non præsumat. Si vero præter voluntatem eorum, qui civitates illas aut regiones detinent, id fecisse convictus fuerit, deponitur tam ipse, quam etiam hi quos ordinavit.

XXXV. Si quis ordinatus Episcopus ministrum et curam populi sibi commissam non suscepit, hic a communione sejunctus sit tamdiu, donec suscepit, obedientiam accommodans. Similiter autem et Presbyter et Diaconus. Si vero non præ voluntate sua, sed præ malitia populi non suscepit, maneat ipse quidem Episcopus: Clerus vero ejus civitatis a communione segregatur, eo quod tam inobedientem populum non corripiet.

XXXVI. Bis in anno Episcoporum celebratur Synodus: ac pietatis inter se dogmata in disquisitionem vocantur, neque non in Ecclesiis incidentes contradictiones dirimantur, semel quidem quarta feria (1) Pentecostes, secundo duodecima Hyperberetei (2).

XXXVII. Omnim rerum Ecclesiasticarum curam Episcopus gerat, et eas dispenseat, quasi inspecante Deo. Non licet um autem ei sit quipiam ex iis sibi tanquam proprium assumere, aut cognatis suis elargiri, quæ Deo dedicata sunt. Quod si pauperes illi sint, ut pauperibus subministrent: non tamen horum præxlu res ecclesiæ venundet.

XXXVIII. Presbyteri et Diaconi absque voluntate Episcopi nihil peragant: ipsius enim fidei populus Domini commissus est, et pro eorum animabus ab ipso repetet ratio.

XXXIX. Manifestæ sint privatæ res Episcopi: si modo et privatas habet: manifestæ item sint Dominicæ, ut privatas quidem res Episcopus, cum

(1) Al. hebdomade.

(2) Hyperbereteus apud Asiae populos et Macedones October græce dictus.

moritur, quibus vult, et quomodo vult, relinquendi facultatem habeat: neque occasione Ecclesiasticarum rerum intercidant res Episcopi, qui nonnunquam uxorem et liberos, aut cognatos, aut servos habet. Justum enim est apud Deum pariter et homines, simul ne Ecclesiæ per ignorationem rerum Episcopi damni aliquid sustineat, simol ne Episcopus aut cognati ejus prætextu Ecclesiæ oblædantur: aut etiam qui filium generis proximitate contingunt, incident in negotia, ejusque mors implicetur diffamationibus.

XL. Præcipimus, ut Episcopus res Ecclesiæ in potestate habeat. Nam si pretiosæ hominum animæ fidei ejus committendæ sunt: multo utique magis oportuerit et de pecuniis mandatum dare, ut illius arbitratu dispensetur, neque non cum timore Dei, summaque sollicitudine per Presbyteros ac Diaconos erogentur in pauperes. Percipiat autem et ipse (si modo indige) quantum ad necessarios suos et hospitio exemptorum fratribus usus opus habet, ne quo modo ipse posteriore loco habeatur, quam cæteri. Ordinavit enim lex Dei, ut qui alteri inserviant, de altari nutriantur: quomodo nec milites unquam suis annonis arma hostibus inferant.

XXXI. Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, qui vel aleæ vel ebrietatibus indulget, vel desinit, vel deponitur.

XXXII. Subdiaconus, aut Cantor, aut Lector, qui consimilia facit, vel definita, vel a communione sejungitur. Similiter et Laicus.

XXXIII. Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, qui usuras a mutuum accipientibus exigit, vel desinit, vel deponitur.

XXXIV. Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, qui cum hæreticis preces conjunxerit, duntaxat a communione suspenditur. Si vero etiam ipsis tam quam Clericos aliquid agere permiserit, deponitur.

XXXV. Episcopum, aut Presbyterum, qui hæreticorum baptisma aut sacrificium suscepit, deponi præcipimus. Quæ etenim conventio inter Christum et Belial aut quæ particula fideli cum infidiли?

XXXVI. Episcopus, aut Presbyter, si eum, qui verum baptisma habeat, iterum baptizaverit, aut pollutum ab impiis non baptizaverit, deponitur, ut qui crucem et mortem Domini derideat: neque discernat veros Sacerdotes a Sacerdotibus impostoribus.

XXXVII. Si quis Laicus, cum suam a se uxorem abjecit, alteram duxerit, aut ab alio dimissam; a communione segregatur.

XXXVIII. Si quis Episcopus, aut Presbyter, secundum ordinationem Domini non baptizaverit in Patrem, et Filium, et Spiritum Sanctum, sed in tres principio carentes, aut tres filios, aut tres paracletos, deponitur.

XXXIX. Si quis Episcopus aut Presbyter in una initiatione non tres immersions, sed unam duntaxat, quæ in mortem Domini detur, peregerit,

deponitur. Non enim dixit Dominus, in mortem meam baptizate: sed profecti docele omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti.

L. Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, aut quivis omnino de sacerdotali consortio, nuptiis, et carnis, et vino abstinerit, non propterea, quo mens ad cultum pietatis reddatur exercitatio, sed propter abominationem, oblitus, quod omnia pulchra valde, et quod masculum et feminam Deus creavit hominem, sed diffamatioibus lacescens creationem Dei, vocat ad calumniam: aut corrigit, aut deponitur, et ex Ecclesia rejicitur. Consimiliter et Laicus.

LI. Si quis Episcopus, aut Presbyter eum, qui a peccato reveritur, non recipit, sed rejicit, deponitur, eo quod Christum offendat, qui dixit, ob unum peccatorem, qui resipiscat, gaudium oboriri in cœlo.

LII. Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus carnis et vino festis diebus non utatur idque per abominationem, non propter exercitationem ad cultum pietatis, deponitur, tanquam qui cauterio notatam habet conscientiam, et multis auctor sit offendiculi.

LIII. Si quis Clericus in eaupona cibum capere deprehensus fuerit, a communione excluditur: excepto tamen eo, qui necessario in itinere in commune diverterit hospitium.

LIV. Si quis Clericus Episcopum contumelia afficerit, deponitur: Principi enim populi tui non maledictes.

LV. Si quis Clericus contumelia affecerit Presbyterum, aut Diaconum, a communione segregatur.

LVI. Si quis mancum aut mutum, surdumve aut cæcum, aut eum, cui vitiosus incessus est subsannaverit, communione privatur. Consimiliter et Laicus.

LVII. Episcopum, aut Presbyter qui negligens circa Clerum vel populum agit, neque in pietate eos erudit, a communione segregatur. Si vero in ea socordia perseveraverit, deponitur.

LVIII. Si quis Episcopus, aut Presbyter, Clerico ex inopia laboranii necessaria non suppeditaverit, a communione rejicitur: si perseverat, deponitur, ut qui fratrem suum necaverit.

LIX. Si quis falso inscriptos impiorum libros, tanquam sacros in Ecclesia ad populi et Clerici corruptionem publicaverit, deponitur.

LX. Si accusatio contra fidelem instituatur de fornicatione, aut adulterio, aut quacunque alia actione prohibita, et convictus fuerit, in Clerum non perducitur.

LXI. Si quis Clericus per metum humanum, vel Iudei, vel Græci, vel Hæretici negaverit, si quidem nomen Christi, ab Ecclesia rejicitur: si vero nomen Clerici, deponitur: pœnitentia tenu ductus, ut Laicus recipitur.

LXII. Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, aut omnino quicunque ex Sacerdotali

consortio comedenter carnes in sanguine animæ ejus, aut a bestiis abreptum, aut suffocatum, deponitur; hoc enim lex prohibuit. Sin vero Laicus fuerit, a communione excluditur.

LXIII. Si quis Clericus, aut Laicus, synagogam Judæorum, aut Hæreticorum conventiculum ingressus fuerit, ut preces cum illis conjungat, deponitur, et a communione secluditur.

LXIV. Si quis Clericus in concertatione aliquem pulsaverit, et uno iectu ac pulsatione interemerit, deponitur propter temeritatem suam. Sin vero Laicus sit, arcetur a communione.

LXV. Si quis Dominicum diem, aut Sabbatum, uno solo dempto, jejunare deprehendatur, deponitur: sin Laicus a communione ejicitur.

LXVI. Si quis virginem sibi non desponsatam admota vi detinet, a communione suspenditur. Non licitum autem sit ei aliam ducere: sed eam detineat, quam sollicitavit, quamvis pauperula sit.

LXVII. Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, secundam ab aliquo ordinationem suscepit, deponitur tam ipse, quam qui ipsum ordinavit: nisi forte constet, ordinationem eum habere ab hæreticis. Qui enim a talibus baptizati, aut ordinati sunt, hi neque fideles, neque Clerici esse possunt.

LXVIII. Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, aut Lector, aut Cantor sacram Quadragesimam Paschæ, aut quartam feriam, aut Parasceven non jejunaverit, deponitur: præterquam si imbecillitate impediatur corporis. Si Laicus sit, communione privatur.

LXIX. Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, aut omnino quicumque ex Clericorum consortio cum Judæis jejunaverit, aut communem festum diem cum ipsis egerit, aut laetia festi, nempe azyma, aut aliud hujus generis, ab eis suscepit, deponitur: si Laicus sit, a communione segregatur.

LXX. Si quis Christianus oleum ad sacra gentilium, aut in synagogam Judæorum in festis eorum detulerit, aut lucernas incenderit, a communione excluditur.

LXXI. Si quis Clericus, aut Laicus, ceram aut oleum ex sancta subripiat Ecclesia, a communione sejungitur.

LXXII. Vas aureum et argenteum sanctificatum, aut velamen linteumve, nemo amplius in suos usus assumat, iniquum enim est. Cæterum si quis deprehensus fuerit, excommunicatione mulctatur.

LXXIII. Episcopum de aliquo per fide dignos accusatum homines, ab Episcopis vocari necessarium est. Et siquidem comparuerit, et confessus convictus fuerit, censura irrogatur ecclesiastica. Si vero vocatus non obtemperaverit, secunda quoque vice vocatur, missis duobus ad ipsum Episcopum. Quod si per contumaciam ne sic quidem comparuerit, Synodus suam contra ipsum pronuntiet sententiam, ne quid tergiversando,

detercendoque judicium lucrifacere videatur. LXXIV. In dictionem testimonii contra Episcopum hæreticus non admittitur: sed neque fidelis, si solus sit, In ore enim duorum aut trium testimoniū consistet omne dictum.

LXXV. Item non oportet Episcopum fratri, aut filio, aut alteri cognato humano gratificari affectu. Neque enim Ecclesiam Dei conferre debet in hæredes. Enim vero si quis id fecerit, irrita permaneat ordinatio: ipse autem excommunicatione percellitur.

LXXVI. Si quis oculo defectus, aut obtuso cruce existat, et dignus sit, Episcopus efficitur; non enim mutilatio corporis ipsum polluit, sed inquisitione animæ.

LXXVII. Qui vero mutus, surdusve et cæcus est, Episcopus non efficitur, non quia obleso corpore est, sed ne Ecclesiastica impediatur munia.

LXXVIII. Si quis dæmonem habeat, Clericus non efficitur: sed neque cum fidelibus preces fundat. Mundatus vero recipitur: et si dignus fuerit, efficitur.

LXXIX. Qui ex vita gentili advenerit, et baptizatus est, aut ex conversatione prava eum justum non est, protinus promoveri in Episcopum. Injuriosum enim est, eum, qui non prius specimen et documentum de se præbuerit, aliorum doctorem existere, nisi alicubi dono divinæ gratiæ hoc fiat.

LXXX. Dicimus, quod non oporteat Episcopum, aut Presbyterum publicis se administrationibus immittere: sed vacare et commodum se exhibere usibus Ecclesiasticis. Animum igitur inducat hoc non facere, aut deponitur. Nemo enim potest duabus dominis servire, juxta præceptum Domini.

LXXXI. Servi si in Clerum promoveantur citra dominorum voluntatem, hoc ipsum operatur redhibitionem. Si quando vero servus quoque gradu ordinationis dignus videatur (qualis et noster Onesimus apparuit) et domini consenserint, manuque emiserint, et domo sua ablegaverint, efficitur.

LXXXII. Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, qui militæ vacaverit, et simul utrumque retinere voluerit, tam officium Romanum, quam functionem Sacerdotalem, deponitur. Quæ enim Cæsaris sunt, Cæsari: et quæ Dei Deo.

LXXXIII. Quisquis imperatorem aut magistrum contumelia affecerit, supplicium latet, et quidem si Clericus sit, deponitur: si Laicus, a communione removetur.

LXXXIV. Sint omnibus vobis, Clericis simul et Laicis, venerandi ac sacri libri: Veteris quemadmodum Testamenti, Moysis quinque; Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium. Iesu, filii Nave, unus. Iudicium unus. Ruth unus. Regum quatuor. Derelictorum ex libro Dierum, duo. Esther unus. De Machabæorum gestis, tres. Job unus. Psalterium unus. Salomonis tres. Pro-

verbia. Ecclesiastes, Canticus Canticorum. Prophetarum duodecim. Unus Isaiae. Jeremiæ unus. Ezechiel unus. Daniel unus. Inquiritur autem à vobis extrinsecus, ut adolescentes vestris addiscant item Sapientiam eruditæ Sirach. Nostra vero, hoc est, Novi Testamenti; Evangelia quatuor, Matthæi, Marci, Lucae, Joannis. Pauli epistolæ quatuordecim. Petri epistolæ duæ. Joannis tres. Jacobi una. Judæ una. Clementis epistolæ duæ; et Præcætiones, quæ vobis Episcopis per me Clementem in libris octo nuncupatae sunt: quas omnibus publicare non oportet, ob quædān arcana, quæ in se continent. Et actiones nostras Apostolorum.

CANONESAS. Hay dos clases de canonesas; unas que sin estar ligadas con votos forman un capitulo ó comunidad de donde pueden salir para casarse y establecerse en el mundo; esto no impide que no disfruten del privilegio del clero. Cantan el oficio divino con la muceta y un hábito parecido al de los canónigos; la abadesa y la deana están benditas, y no pueden casarse. Clem. 1. de Relig. dom., Cap. Dilect. de Major. et obed. Glos. verb. CANONISSE (1).

Las otras canonesas son verdaderas religiosas que viven bajo la regla de S. Agustín: su origen lo fija el Padre Tomásino en el de los canónigos regulares.

El Concilio de Vernon no establece diferencia entre los hombres y las mujeres que se consagran á Dios, y les obliga á todos indiferentemente, ó á que sigan la regla monástica, ó que abracen la vida canonical bajo la dirección del obispo, de lo que deducen los autores que como estos mismos canónigos sometidos al imperio y dirección inmediata del obispo, se distinguan de los regulares ó de los monjes, sujetos inmediatamente a un abad y á la regla de San Benito; también se diferenciaban las canonesas de las monjas en que estas se hallaban sujetas á la regla de San Benito, y aquellas tenían una regla enteramente particular sacada de los canones.

Prueba el Padre Tomásino (2), que estas canonesas regulares hacian al menos profesion de continencia y aun de estabilidad, si no renunciaban enteramente á la propiedad de sus bienes. Véase ABADESA.

Aunque en España ni en Francia no hay canonesas, todavía se conservan en Alemania algunos capítulos de canonesas descendientes de las familias más ilustres. Cantan el oficio en el coro revestidas de una muceta.

Se llamaban canonesas en la iglesia Oriental á las mujeres que en las ceremonias fúnebres cantaban los Salmos por el descanso de las almas de los difuntos, y se ocupaban en enterrar á los muertos. Todavía existen en algunos lugares (3).

(1) Mem. del Clero, tom. 7º, pág. 549.

(2) Trat. de la Disciplina, Part. 3º, lib. 1, capítulo 39, n. 8.

(3) El Abate Pascual, origen de la Liturgia.

CANONGIA. Es un título especial que da una plaza en el coro y en el capítulo de una iglesia catedral ó colegial.

En el uso vulgar se confunde la *canongia* con la prebenda; pues se llama *canongia* á la prebenda, y prebenda á la *canongia*; sin embargo, la prebenda en su rigorosa significacion no es mas que cierta porción de bienes que concede la Iglesia á una persona dada. En algunos capítulos había prebendas afectas á los eclesiásticos del coro, del canto y música, y aun dignidades de un modo distinto y particular. Dice Rebuffe en su *Practica beneficial*: *Canonicatus non dicitur esse sine prebenda, quia alias esset nomen inane*. Véase CANÓNIGO, PREBENDA, BIENES DE LA IGLESIA.

CANÓNICO. Se llama *canónico* el que goza en una iglesia catedral ó colegial de cierta renta afecta á los que deben hacer en ella el servicio divino. Zekio en su *Réplica eclesiástica* define así á los canónigos:

Canonici dicuntur qui canonem vel redditum certum ex Ecclesia cipiunt, et privilegia certis majoribus clericis destinata habent, unde et canonici dicuntur clerici primi gradus aliis beneficiariis honorabiliores dignitate parentibus. Cap. Relatum, c. Dilectus de Präb.

Se cree comúnmente que la palabra *canónico*, expresada en latín por *canonicus*, proviene de *cánon* que significa *regla*, lo que ha hecho que algunos digan que *canónico* es lo mismo que regular, como si se le hubiese llamado de este modo por la vida regular que debe observar. Otros pretenden que esta palabra proviene verdaderamente de *cánon*, pero en otro sentido; dicen que *cánon* significa en latín *pension*, y que se les ha llamado *canónicos* por razón de la pension que estaba asignada á los que asistían á los oficios divinos, ó que servían de cualquier otro modo á la Iglesia.

Dice el Padre Tomásino (4) que originariamente se llamaban *canónigos* todos aquellos que tenían parte en ciertas distribuciones, y que estaban escritos con este motivo en el *cánon*, es decir, en la matrícula de la Iglesia. Lo mismo dice Fleury (5), y añade que después se aplicó particularmente el nombre de *canónicos* ó *canónigos* á los clérigos que vivían en comunidad con su obispo: *Eia ergo, o canonice, inveniamus canonem tuum a quo derivaris, a canone pecuniae, vel a canone ritus, a canone regionis, vel a canone religionis.*

Y efectivamente bien pronto se ve cuál de los dos es su origen, en la conducta de cada *canónigo*.

§ I. ORIGEN DE LOS CANÓNICOS Y SUS DIFERENTES ESTADOS.

Ha creido el Padre Mabillon y algunos otros autores que no ha habido verdaderos *canónigos*

(4) Part. 2º, lib. 1, cap. 31.

(5) Inst. de Derecho eclesiástico, part. 4º, cap. 47.